

Sinxelamente Juan

A mesma pauta que con Berta

Ismael Moreno Sj

A Juan asasinárono. O seu asasinato, milimetricamente planificado, ocorreu despois das oito da noite do día 14 de setembro de 2024 cando Juan saíra da ermida da súa colonia Fabio Ochoa, unha comunidade de poboadores que resultou dunha toma de terras a mediados da última década do século pasado, promovida por campesiños e poboadores sen ningunha parcela, todos eles animados pola fe e o seu vínculo coa Igrexa Católica.

A asinárono como o estoupido final dun prolongado proceso. Non foi un asasinato dunha vez. Cando ás oito da noite do 14 de setembro de 2024 o sicario apertou o gatillo para perforar o corpo de Juan, acabou de consumir un asasinato que se foi construíndo. A similitude con Berta é impresionante.

Primeiro, e por moito tempo, a xente de poder ignorou a Juan. Mesmo a súa baixa estatura e o seu porte indíxena era das persoas que, para o mundo co estereotipo da xente alta, branca, de pelo liso, pero non indio, con aspecto aca-

démico universitario, que é propia dunha sociedade racista como a hondureña, Juan pasaba desapercibido. Os medios de comunicación, a iso que chaman a matriz mediática, ignorárono. O seu asasinato espertou os ollos e oídos. Ata entón decatáronse non só que existía, senón que tiña un recoñecemento descomunal nas comunidades e na Igrexa de base, ata ser recoñecido como asistente de bispos, tanto así que na mensaxe do *Angelus* do domingo 22 de setembro, o Papa Francisco dedicoulle case un minuto. Para a sociedade definidora do racismo en Honduras, Juan naceu co seu as-

asinato. E, sobre todo, para os medios de alcance nacional. Con todo o que fixo Juan como unha formiga ou como unha araña tecedora de soños populares, ningún medio nacional o entrevistou polo poder que tiña.

Segundo, a palabra de Juan incomodou os poderes da zona do Aguán, particularmente do municipio de Tocoa, por iso buscaron neutralizalo; cóntanse por dúcias as veces que o quixeron cooptar, sobornar ou comprar. Dende ofrecemento de diñeiro ao por maior, ata pasar por negociacións turbias entre os políticos. Juan resultou ser incómodo aínda máis por non ter prezo, por ser insubornable.

Terceiro, como non puido quedar no anonimato e non o puideron neutralizar con subornos, estigmatizárono a máis non poder, acusárono ata de asasino, de ser responsable da inestabilidade na zona, de promover revoltas e actividades violentas. Juan o violento, así foi estigmatizado. Xusto a quen nunca se lle escoitou un insulto e, menos, se lle coñeceu unha arma. A estigmatización crea adxectivos, ambientes e xeraliza unha narrativa de maneira que xente que miraba pasar a Juan ou o vía nunha reunión, de inmediato pensaba que estaba planeando actos violentos.

Cuarto, Juan, ademais, foi criminalizado. Acusárono de pirómano, de ser membro de organizacións ilícitas ou terroristas e mesmo acusado de asasinato. Estivo encarcerado, debeu refuxiarse para escapar á orde de captura que se estendeu na súa contra, e polas ameazas de morte que constantemente recibiu ao longo alomenos dos últimos seis anos.

Quinto, e finalmente quitáronlle a vida, como culminación do proceso de aleivosía, premeditación e vantaxe. Matárono porque xa no o soportaban, querían quitalo do medio, xa non bastaba o cárcere, non bastaban as ameazas

nin as estigmatizacións. E premeditaron friamente o crime. Sabían que Juan podía faltar a calquera reunión ou cerimonia. Pero ao que non faltaría nunca era á celebración da Palabra de Deus da súa colonia Fabio Ochoa. Isto sabían de sobra. O lugar simbólico da non violencia, a ermida católica, foi elixido polos que planearon o crime para executalo, é dicir, o lugar non violento converteuse no símbolo da violencia, e os violentos asasinaron a Juan o non violento no lugar onde Juan predicaba a paz, a xustiza e a solidariedade.

TOCAR OS NERVIOS FUNDAMENTAIS DUN EMPORIO

Puido evitarse, quizais se retrasou, pero Juan e os seus tocaron nervios fundamentais dos investimentos e intereses dos auténticos propietarios da economía e das decisións fundamentais do país. No Parque Nacional Montaña Botaderos, Carlos Escaleras, área legalmente protexida, puxéronse en marcha co pleno aval e coludido co Estado os investimentos mineiros a través de *Inversiones Los Pinares*, pero á par, *Inversiones Ecotek* coa construción dunha peletaría para procesar o óxido de ferro extraído da mina xunto á instalación dunha poderosa planta termoeléctrica para cubrir as demandas enerxéticas tanto da explotación mineira como da peletaría. Todo isto en conexión coa industria aeroportuaria, primordialmente *Palmerola*, pero con incidencia nos outros aeroportos do país, unha planta de enerxía con sede en Planes, sempre no Aguán. A todo isto, súmase a poderosa industria de teitos e o relacionado con construcións baixo o nome de *Alutech*.

Un emporio montado e consolidado ao longo de apenas dúas décadas e dentro do cal, é segredo a voces, que meteu a man como socio Juan Orlando Hernández e varios do seu

círculo de confianza, e tamén os políticos e varios nomes prominentes das cúpulas políticas.

En apenas tres anos, a área núcleo do parque nacional Montaña Botaderos onde nacen os ríos Guapinol, San Pedro, Cuaca e Tocoa converteuse nunha zona desértica, sen árbores e deixando como consecuencia a practicamente sequidade das concas dos ríos.

A instalación da industria mineira trouxo violencia e desprazamentos, división severa entre os veciños, desprazamento de dúas de familias, encarceramento de membros do Comité Municipal e o asasinato de tres membros activos na defensa do ambiente.

Juan e a súa xente enfrontaron eses poderes.

“GUAPINOL, GUAPINOL, ESTAMOS CON VÓS”

O nome de Guapinol universalizouse. Antes de 2018, no exterior vostede falaba de Honduras, e os estranxeiros que loxaban ubicar no mapamundi o territorio, de inmediato pensaban nas ruínas de Copán ou en Roatán, ou quizais pensaban na capital co seu estraño nome de Tegucigalpa. Despois das mobilizacións nacionais e internacionais en demanda da liberación dos presos políticos, pensábase en Honduras e de inmediato se asociou a Guapinol, coa súa entusiasta consigna “Guapinol, Guapinol, estamos con vós”. Así llo escoitei berrar a Julita, a filla menor, cando Juan e os seus estaban encarcerados.

A presión nacional e internacional, máis a pericia do equipo de avogados, logrou liberar do cárcere a Juan López e os seus despois de ter pasado dúas semanas baixo prisión. Pero oito compañeiros máis desa mesma loita en defensa do río Guapinol e en plena oposición ás actividades extractivas da empresa Pinares, foron capturados. Privados de liberdade estiveron dende o 31 de agosto de 2019 ata o 24 de febreiro de 2022. E encarcerados terían seguido indefinidamente – posto que esa era a decisión dos propietarios da empresa Pinares e Ecotek, de onde xurdían as ordes a fiscais e xuíces da zona, ordes normalmente mediadas por “esa sensación de tenrura que produce o diñeiro”, que di o poeta *yoreño* Roberto Sosa–, se non fora pola presión liderada polo Comité Municipal en Defensa dos Bens Comúns e Públicos de Tocoa, a solidariedade nacional e a solidariedade internacional, xunto cun equipo de avogados solidarios con capacidades extraordinarias tanto no campo profesional como no seu compromiso ético e social.

O ESTADO COLUDIDO E EN PLENO CONTUBERNIO

O Estado sempre estivo presente no Aguán mentres perseguían e criminalizaban a Juan López e aos membros do Comité Municipal. Estivo activamente presente a favor da

empresa *Inversiones Los Pinares e Ecotek* e en contubernio directo co alcalde Adán Fúnez.

Na administración de Juan Orlando en pleno contubernio, coludido e como socio empresarial. Sempre estiveron os políticos e funcionarios de alto calibre presentes, como é o caso da Secretaría de gobernación a cal non moveu nin un dedo para proceder de oficio ante as denuncias do comportamento do alcalde de Tocoa. E estiveron dende sempre os militares. E, á vez, o Estado estivo activamente presente en contra de Juan López e os seus. Os defensores dos ríos Guapinol, San Pedro, Cuaca e Tocoa estiveron baixo ataque directo, perseguidos e criminalizados pola fiscalía e o poder xudicial. E durante a administración de LIBRE o Estado estivo activamente presente, pero tratando de estar solapado. O mesmo que no tempo de Juan Orlando Hernández, pero con aparente discreción, é dicir, hipocritamente.

JUAN, PARADIGMA DUN NOVO LIDERADO

Eu saín de Tocoa en xaneiro de 1997, e non me volví atopar con Juan senón ata comezos do século, cando xa era un pedagogo, vivía na colonia Fabio Ochoa, traballaba na pastoral da parroquia San Isidro Labrador de Tocoa e tivo todos os anos do presente século para despuntar ata converterse en modelo dun novo liderado que soubo unir exemplarmente a fe coa xustiza, a loita social coa loita política, a defensa dos dereitos humanos coa loita por coidar os dereitos da casa común. E fixoo coa súa vida, o seu traballo cotián, a súa proximidade coa súa esposa e as súas dúas fillas, co seu tes-

Así vai a vida, e así toca escribir crónicas de sangues que se derraman por un amor máis grande que salvarse un mesmo

temuño de vida como laico comprometido, coa súa palabra dita con sinxeleza e claridade, coa súa palabra escrita, dende o camiñar dende abaixo, como un auténtico intelectual que nunca se separou da súa orixe.

Así vai a vida, e así toca escribir crónicas de sangues que se derraman por un amor máis grande que salvarse un mesmo. Ese amor polo que asasinaron a Juan López. Ese amor polo que quixo dar a súa vida para que nós vivamos seguindo as súas xenerosas pegadas tinguidas de sangue inocente. 📢

Artigo completo na páxina web de Radio Progreso:

